

умов використання вокального мистецтва в професійній підготовці майбутнього актора відбувалася поетапно і забезпечувалася застосуванням різноманітних форм (індивідуальне заняття, майстер-клас, ансамблевий та сольний виступи, участь у творчих заходах, виступ із докладом на конференціях, круглих столах) і методів (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, ситуація творчого пошуку). Сутність вокальної підготовки полягає в чіткому усвідомленні основних закономірностей вокального процесу, розвитку навичок самоаналізу співочого процесу, досконалому володінні комплексом вокально-технічних навичок у поєднанні з акторською майстерністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підручник. Київ: ЗАТ „Віпол”, 2007. 174 с.
2. Антонюк В. Г. Традиції української вокальної школи. Микола Кондратюк: наукове дослідження. Київ: Українська ідея, 1998. 148 с.
3. Безбородова Л. А., Алиев Ю. Б. Методика преподавания музыки в общеобразовательных учреждениях: учеб. пособ. для студ. муз. фак. педвузов. Москва: Академия, 2002. 413 с.
4. Гребенюк Н. Є. Формування вокально-виконавських навичок та роль міжособистісного спілкування у класі сольного співу: дис. ... канд. мист.: 17.00.02. / Київська держ. консерваторія ім. П.І.Чайковського. Київ, 1994. 179 с.
5. Диагностика познавательных способностей: сб. статей. Москва: Музгиз, 1986. 150 с.
6. Дубовицкая Т. Д. Диагностика уровня профессиональной направленности студентов. *Психологическая наука и образование*. 2004. № 2. С. 82–86.
7. Жишкович М. Основи вокально-педагогічних навичок: методичні поради для студентів вокальних факультетів вищих навчальних закладів культури і мистецтв III–IV рівнів акредитації. Львів, 2007. 43 с.
8. Крюкова В. В. Музыкальная педагогика. Ростов-на-Дону: Фенікс, 2002. 288 с.
9. Павлов И. П. Полное собрание сочинений. Москва – Ленинград: АН СССР, 1951. Т. 3. Кн. 2.

УДК 81'42:808.545:811.111:378.937

ХУДОЖНІЙ ТЕКСТ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Драч А. С., ст. викладач

*Запорізький національний університет,
вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна*

annadrach2017@gmail.com

У статті розглянуто художній текст (ХТ) як засіб навчання читання майбутніх учителів англійської мови. У дослідженні принципів відбору ХТ відображено ідею пріоритетності одних принципів відбору ХТ для навчання читання над іншими. Відповідно до етапів читання ХТ визначено групи вправ. Виділено типологію вправ для навчання читання ХТ, яка залежить від мети навчання: аналіз/інтерпретація або навчання усного мовлення/аудіювання.

Ключові слова: інтерпретація тексту, принципи відбору, етапи читання, сприйняття художнього тексту.

ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ТЕКСТ КАК СРЕДСТВО ОБУЧЕНИЯ ЧТЕНИЮ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Драч А. С.

*Запорожский национальный университет,
ул. Жуковского 66, г. Запорожье, Украина*

annadrach2017@gmail.com

В статье рассматривается художественный текст (ХТ) как средство обучения чтению будущих учителей английского языка. В исследовании принципов отбора ХТ отражена идея приоритетности одних принципов отбора ХТ для обучения чтению над другими. В соответствии с этапами чтения ХТ определены группы упражнений. Выделена типология упражнений для обучения чтению ХТ, которая зависит от цели обучения: анализ/интерпретация или обучение устной речи/аудирования.

Ключевые слова: интерпретация текста, принципы отбора, этапы чтения, восприятия художественного текста.

THE FICTION LITERATURE AS A MEANS OF TEACHING READING FOR THE FUTURE TEACHERS OF ENGLISH

Drach A. S.

*Zaporizhzhya National University,
Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine*

annadrach2017@gmail.com

The article considers the fiction literature (FL) as a means of teaching reading for the future English teachers. In the study of the principles of selection of FL, the idea of the priority of certain principles of selection of FL for studying reading over others is being considered. In accordance with the stages of reading FL, the groups of exercises were determined. For the pre-reading or introductory motivational stage of working with FL, a group of exercises is devoted to creating an appropriate linguistic atmosphere for the sense perception of FL, whose goal is to activate the background knowledge of students and prepare for the perception of FL content in general. For the reading or operational-cognitive stage of the learning activity of reading, three groups of exercises are proposed: 1) for fully-managed group reading; 2) for partially managed group reading; 3) for independent unmanaged reading. For the post-reading or control-evaluation stage, a group of post-text exercises is proposed, which serve to control the understanding and evaluation of HT by readers-students. The typology of exercises for learning to read FL was singled out, which depends on the purpose of the study: analysis / interpretation or learning of oral speech /listening.

Key words: interpretation of the text, principles of selection, stages of reading, perception of the artistic text.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Проблема раціонального відбору ХТ за певними принципами і критеріями в сучасній методиці розглядається як невід'ємна передумова ефективного використання художнього текстового матеріалу, який є адекватним освітній меті мовного факультету ВНЗ. Робота з ХТ сприяє розвитку мовленнєвих навичок – лексичних і граматичних, допомагає подолати мовний бар'єр, надаючи тому, хто навчається, можливість висловлювати свою точку зору щодо прочитаного, оцінюючи ситуацію, персонажів, події. У такий спосіб читання ХТ стимулює мовленнєву діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми і на які спирається автор.

Існує традиція використання художніх текстів (ХТ) для навчання майбутніх учителів іноземної мови (ІМ), якій присвячено багато праць. Л. П. Смелякова (1992) пропонує “поєднання повного читання художніх творів малої і середньої форми – оповідань, повістей, драматургічних творів – з фрагментарним читанням художніх творів великої форми – довгих романів, керованого читання високохудожніх творів і самостійного читання менш значущих ХТ” [13]. Для навчання ІМ використовують тексти різних жанрів: роман – Л. П. Рудакова (2004); оповідання – В. В. Матвейченко (2000), В. В. Черниш (2001), Т. О. Вдовіна (2002), Ю. А. Петрусевич (2014), Н. М. Топтигіна (2004); драма – Л. Г. Кожедуб (2010),

Г. І. Подосиннікова (2002); ХТ детективного типу – Н. В. Скляренко (2014); поетичні твори – Н. П. Андронік (2009) та інші.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Мета статті – розглянути художній текст (ХТ) як засіб навчання читання майбутніх учителів англійської мови, висвітлити пріоритетності одних принципів відбору ХТ для навчання читання над іншими, відповідно до етапів читання ХТ визначити групи вправ, а також виділити типологію вправ для навчання читання ХТ.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Основи методики організації читання ХТ закладено в дослідженні Л. П. Смелякової, яка пропонує ієрархію принципів відбору текстового художнього матеріалу та структури мовної особистості, яка складається з трьох рівнів: найвищого – прагматикону (системи мотивів мети, установок особистості при читанні іншомовного ХТ); середнього – тезаурусу особистості (у якому відображено “образ світу”); нижчого рівня – лексикону іншомовного читача. Її класифікація включає такі принципи: за ступенем естетичного впливу ХТ на читача; за соціокультурним потенціалом ХТ; за системно-літературним принципом; за вокабулярно-стилістичним потенціалом; за принципом відбору ХТ відповідно до його усномовленневого потенціалу; за принципом наявності тексто-психологічних передумов реалізації відбору [13].

На думку Л. П. Смелякової, естетичний вплив ХТ на читача виражається в отриманні насолоди від процесу читання і тісно пов’язаний з інтересами, здібностями та ідеалами читача. Соціокультурний потенціал ХТ визначається загальним соціокультурним фоном та діапазоном соціокультурної інформації, її кількості, подання та розподілу в тексті твору і має на меті накопичення знань про культуру, побут, звичаї країни, мова якої вивчається. Відповідно до системно-літературного принципу при обговоренні ХТ забезпечується достатня репрезентативність часової, національно-специфічної та художньої систем літературного доробку країни, мова якої вивчається, раціональне співвідношення творів основних літературних напрямків, родів, жанрів, тематики, проблематики, а також так званого “пафосу” письменників. Принцип відбору ХТ за їх вокабулярно-стилістичним потенціалом передбачає включення до освітнього процесу творів з наявністю великого рецептивно-репродуктивного та стилістичного потенціалу. За його усномовленневим потенціалом ХТ повинен містити об’єктивні (безпосередньо ті, що є в творі) та суб’єктивні (навіяні читачам твором) проблемні ситуації. Принцип наявності тексто-психологічних передумов реалізації відбору передбачає врахування мовної та змістово-сислової складності відібраних текстів, прогнозування на цій основі труднощів та доступності для певного контингенту студентів-читачів [13].

Опираючись на концепцію відбору художнього текстового матеріалу для навчання читання студентів ВНЗ, запропоновану Л. П. Смеляковою, Т. О. Вдовіна додає принцип поступового збільшення обсягу текстового матеріалу ХТ. Необхідність дотримання цього принципу відбору ХТ, на її думку, зумовлюється такими факторами: 1) неможливість сформувати більшість умінь зрілого читання на текстах невеликого обсягу та за умови відсутності регулярного читання; 2) необхідність організації значної практики в читанні ХТ для формування вмінь зрілого іншомовного читання, що залежить не лише від загального обсягу та кількості прочитаних текстів, а й від одноразових доз запропонованого для читання текстового матеріалу [2].

Л. Г. Кожедуб у своєму дослідженні, присвяченому формуванню в майбутніх філологів німецькомовної компетенції в читанні на основі інтерпретації ХТ, уточнила ієрархію принципів відбору ХТ. Керуючись концепцією Л. П. Смелякової, вона дійшла висновку, що лінгвостилістичний принцип є головним в ієрархії принципів відбору, оскільки передбачає наявність у ХТ широкого спектру лінгвостилістичних засобів, де реалізується його естетичний

вплив на свідомість адресата, які є джерелом соціокультурної інформації і підґрунтям для формування компетенції в читанні [4].

Досліджуючи навчання студентів розуміння соціокультурної інформації при читанні англомовної художньої літератури, Л. П. Рудакова узагальнює принципи відбору ХТ, запропоновані вищеназваними авторами, та поєднує їх у такі групи: 1) за наявністю соціокультурної інформації; 2) за ступенем сприяння розвитку художнього смаку читачів; 3) за способом ознайомлення студентів із “дійсним ідеалом мовної норми”, підвищення їхньої мовленнєвої культури, розвиток мовної здогадки, використовує інше термінологічне оформлення [11].

Особливістю досліджень Л. П. Смелякової, Т. О. Вдовіної, Л. Г. Кожедуб, Л. П. Рудакової є те, що в них робиться акцент на інтерпретацію ХТ. Усі вищеназвані дослідники працюють над питанням аналізу ХТ. Вони роблять висновок про те, що в інтерпретації ХТ важливим є використання таких принципів, як наявність широкого спектру лінгвостилістичних засобів ХТ, естетичний вплив ХТ на читача; соціокультурний потенціал ХТ; системно-літературний принцип; вокабулярно-стилістичний потенціал; ступінь наближення ХТ до основних видів усно-мовленнєвих висловлювань на основі прочитаного; наявності тексто-психологічних передумов реалізації відбору ХТ; поступове збільшення матеріалу ХТ.

У дещо іншому аспекті проблему відбору ХТ порушено в працях Н. П. Андронік, В. В. Матвейченко, Н. М. Топтигіної, Н. В. Складенко, Ю. А. Петрусевич, де принципи відбору текстового матеріалу визначаються завданнями формування усного мовлення. Для їх вирішення, на думку дослідників, ХТ має низку переваг: схожість композиційної структури ХТ з монологом (вступ, основна частина, висновок); здатність справити на читача естетичний та емоційний вплив, стимулювати творче пізнання дійсності, зображеної у творі; наявність комунікативно-мовленнєвої ситуації спілкування, окресленої в ХТ; наявність високого ступеня інформативності [9].

Н. П. Андронік пропонує навчання усного непідготовленого мовлення під час англомовної дискусії на основі поетичних творів. В. В. Матвейченко використовує ХТ при формуванні спонтанного мовлення. Н. М. Топтигіна досліджує питання навчання дискусії на матеріалі ХТ, які мають “усномовленнєвий потенціал”. Дослідниці пропонують принципи відбору за: 1) вокабулярно-стилістичним принципом; 2) системно-літературним принципом; 3) ситуативно-тематичним принципом та за 4) принципом урахування усномовленнєвого потенціалу ХТ. Саме ХТ з “усномовленнєвим потенціалом” є джерелом інформації, стимулом для мовленнєвого спілкування, провідним у процесі навчання усного мовлення [1; 6; 14].

Традицію використання ХТ для навчання говоріння продовжують Н. К. Складенко, Ю. А. Петрусевич, які концентрують увагу саме на монологічному мовленні. Н. К. Складенко досліджує питання навчання створення монологу-доказу на матеріалі ХТ детективного типу та виділяє принципи автентичності, доступності, інформативності, проблемності, урахування усномовленнєвого потенціалу та морально-естетичного впливу на студентів [9, 12].

Проблему використання ХТ у навчанні монологічного мовлення Ю. А. Петрусевич розглядає на прикладі монологу-переконання і монологу-роздуму в умовах інтерактивного навчання. Специфіка останніх дозволяє дослідниці врахувати взаємопов'язаність навчання читання і говоріння і визначити такі критерії відбору текстового художнього матеріалу: 1) наявність проблемної ситуації; 2) відповідність тематики твору питанням і проблемам, які є близькими і зрозумілими сучасній молоді; 3) відповідність матеріалу оповідання тематиці занять з практики англійського усного і писемного мовлення, зазначеній у чинній програмі; 4) різноманітність жанрів оповідань; 5) естетична цінність; 6) обсяг ХТ [9].

В. В. Матвейченко, Н. М. Топтигіна, Н. К. Складенко, Ю. А. Петрусевич вважають, що відповідність ХТ обґрунтованим принципам і критеріям забезпечує студентів матеріалом для навчання усного мовлення, де осмислення експліцитної та імпліцитної інформації виступає

одним із видів передкомунікативного орієнтування, стимулом для усних висловлювань на основі прочитаного [6, 14, 12].

В. В. Черниш, виходячи з мети свого дослідження та спираючись на концепцію відбору художнього текстового матеріалу для читання Л. П. Смелякової, виділяє такі принципи: 1) принцип потенціалу естетичного впливу на реципієнта; 2) принцип соціокультурного потенціалу ХТ; 3) системно-літературний (літературознавчий) принцип, який забезпечує репрезентативність письменників та їхніх творів; 3) принцип новизни інформації; 4) принцип відповідності змісту ХТ інтересам читачів; 5) принцип посиленості та доступності; 6) принцип поступового збільшення обсягу текстового матеріалу [15].

Важливим є визначення етапів читання ХТ. Традиційно в навчанні читання будь-якого текстового матеріалу прийнято виділяти три етапи: дотекстовий, притекстовий, післятекстовий. Метою дотекстового етапу є аналіз мовних і смислових труднощів тексту, введення у проблему ХТ, формулювання комунікативного завдання. На притекстовому етапі роблять акцент безпосередньо на процесі читання ХТ. Методичний зміст післятекстового етапу визначається контролем розуміння змісту ХТ; обговоренням змісту прочитаного тексту; навчанням смислової переробки інформації ХТ.

Л. П. Рудакова також виділяє три етапи читання ХТ. Але мають місце термінологічні нюанси. Вона пропонує дотекстовий етап називати передтекстовим, притекстовий етап – текстовим, назва післятекстового етапу залишається незмінною. Відповідно до цих етапів навчання читання ХТ Л. П. Рудакова пропонує чотири групи вправ: 1) інформаційні; 2) орієнтувальні; 3) виконавчі та 4) контролюючі. Інформаційні вправи (першої стадії передтекстового етапу) спрямовані на формування навичок розпізнавання та диференціації ізольованої експліцитної соціокультурної інформації. Орієнтувальні вправи виконуються на другій стадії передтекстового етапу всіх циклів і спрямовані на розвиток навичок і вмій розуміння експліцитної й імпліцитної соціокультурної інформації в реченні та/або абзаці. Ці вправи формують повноту та глибину розуміння ХТ при читанні. Виконавчі вправи застосовуються на текстовому етапі кожного циклу і спрямовані на керівництво самостійним читанням студентів, на розвиток та вдосконалення вмій розпізнавання і розуміння різноаспектної соціокультурної інформації. Контролюючі вправи виконуються на післятекстовому етапі і за цільовими установками діляться на три підгрупи: 1) вправи, спрямовані на контроль точності, повноти та глибини розуміння соціокультурної інформації на різних рівнях ХТ; 2) вправи, спрямовані на контроль чіткості розуміння соціокультурної інформації; 3) вправи, спрямовані на мотивацію подальшого поповнення тезаурусу студентів, поглиблення та розвиток їхньої соціокультурної компетенції [11].

В іншому термінологічному оформленні Т. О. Вдовіна і Л. Г. Кожедуб визначають чотири етапи читання ХТ. Вони називають дотекстовий етап вступним мотиваційним; притекстовий етап – операційно-пізнавальним; післятекстовий – контрольню-оціночним етапом читання ХТ. На їхню думку, читання ХТ в аспекті міжкультурного спілкування передбачає не лише розуміння ХТ, а й формування досвіду “спілкування” з ним, отже, це зумовлює необхідність застосування четвертого, узагальнюючого етапу роботи з ХТ, який визначають як творчий етап, що сприяє реалізації практичної, когнітивної, емоційно-розвиваючої та виховної цілей навчання у ВНЗ [2, 4].

Відповідно до чотирьох етапів читання ХТ Т. О. Вдовіна та Л. Г. Кожедуб визначають певні групи вправ. Для вступного мотиваційного етапу роботи з ХТ вони склали групу вправ, спрямованих на створення відповідної лінгвістичної атмосфери для смислового сприйняття ХТ, метою яких є активізація фонових знань студентів та підготовка до сприйняття змісту ХТ загалом.

Для операційно-пізнавального етапу навчальної діяльності читання вони пропонують три групи вправ: 1) для повністю керованого групового читання; 2) для частково керованого групового читання; 3) для самостійного некерованого читання. Для контрольню-оціночного

етапу запропонована група післятекстових вправ, які слугують для контролю розуміння та оцінки ХТ читачами-студентами. На думку науковців, післятекстові вправи неоднорідні за своїм змістом і передбачають контроль розуміння ХТ на семантичному, метасеміотичному та метаметасеміотичному рівнях. Види та способи контролю розуміння ХТ корелюють з комунікативною установкою на читання ХТ. Для узагальнюючого етапу роботи з ХТ запропоновані вправи, які слугують для розвитку самостійної пошукової діяльності студентів у процесі читання ХТ, що сприяє удосконаленню загальнотекстових та специфічних умінь читання, умінь творчого переосмислення ХТ на основі власних оціночних критеріїв, пошуку продуктивних нестандартних рішень, розвитку творчої активності [2, 4]. Їхня специфіка, на думку Т. О. Вдовіної та Л. Г. Кожедуб, полягає в тому, що вони виконуються студентами без безпосередньої участі викладача. Завдяки цьому студенти здійснюють саморегуляцію своєї пошукової діяльності.

В. В. Черниш приділяє особливу увагу різним прийомам роботи з ХТ у контексті інтерактивного методу навчання. У зв'язку з цим вона виділяє такі етапи навчання ХТ. Так, дотекстовий етап вона називає попереднім/передкомунікативним етапом ознайомлення з ХТ, збудженням інтересу до ХТ. Притекстовий етап, на її думку, є головним/комунікативним етапом безпосереднього контакту із ХТ. Післятекстовий етап – заключний/посткомунікативний етап закріплення отриманої інформації, естетичної реакції [15].

Варто зауважити, що ідея пріоритетності одних принципів над іншими отримала свій розвиток у багатьох методичних дослідженнях, присвячених проблемам читання ХТ. Так, Л. Г. Кожедуб вважає провідним лінгвостилістичний принцип. Л. П. Рудакова та В. В. Матвейченко як провідний розглядають принцип наявності лінгвосціокультурної інформації або соціокультурний аспект. Ю. А. Петрусевич головним називає наявність проблемної ситуації, а Н. М. Топтигіна – урахування усномовного потенціалу. Як вже зазначалося, Л. П. Смелякова, В. В. Черниш та Т. О. Вдовіна як основний розглядають принцип естетичного впливу на читача. Поділяє їх позицію і Т. О. Пахомова, у дослідженнях якої розробляються методичні прийоми, які забезпечують реалізацію цього принципу не тільки при відборі матеріалу художнього тексту, а й самого процесу навчання читання [8].

Доцільність використання ХТ у навчанні студентів-філологів читання ІМ визначається завданнями формування вторинної мовної особистості, тобто «здатністю людини спілкуватися ІМ, активно взаємодіяти з представниками інших культур, представляти свою культуру на міжнародному рівні» [10, с. 232].

Художня література, на відміну від публіцистичних, прагматичних, наукових текстів, має багато переваг у плані формування мовної особистості. Читання ХТ дає змогу відійти від стандартизованих навчальних текстів і ознайомити студентів з «живою мовою» [10, с. 231]. Читання ХТ охоплює лінгвокраїнознавчий аспект: надає інформацію щодо соціального, культурного устрою іншомовного суспільства, дозволяє розширити загальний світогляд студентів-філологів та розвинути естетичний смак; формує навички самостійної роботи – здатність опрацьовувати змістовну інформацію, систематизувати й аналізувати прочитане, працювати зі словником.

Визнання цих переваг не завжди були безперечними. З розвитком технічних засобів і з постановкою завдання підготувати «функціонально-компетентних користувачів» [17, с.180] роль ХТ у навчанні ІМ у деяких дослідженнях почали заперечувати. Опоненти використання ХТ у навчальному процесі висувають такі аргументи: 1) літературне читання не відповідає критеріям академічності і, відповідно, не вкладається в рамки навчального процесу; 2) ХТ є складним за своєю граматичною структурою і незрозумілим з культурологічної точки зору; 3) ХТ може мати непотрібні лексичні одиниці, які ускладнюють розуміння його змісту.

Для формування вторинної мовної особистості як «носія автономної мовної здатності, яка забезпечує виробництво власних текстів, що виражають ідеали, цінності, судження, необхідні для вирішення будь-якого значущого завдання або проблеми» [3], набагато більше значення

мають переваги використання ХТ: лінгвістичні, когнітивні, естетичні, загальноосвітні, мотиваційні, психологічні.

Як лінгвістичні переваги розглядається використання автентичного матеріалу, що є джерелом “незмінної” мови, синтаксичних, лексичних, граматичних зразків, які можна використовувати з навчальною метою [16, 18, 19]. У когнітивному аспекті увага акцентується на тому, що ХТ допомагає розвивати навички критичного мислення, стимулюючи студентів-філологів висловлювати власну думку, відстоювати власну позицію. З точки зору естетичного впливу на особистість, прочитаний матеріал ХТ використовується для подальшої дискусії і обговорення та допомагає відчувати красу мови, що вивчається, у її найкращому прояві. Література надає зразки опису подій, місць, характерів, взаємовідношень. Крім цього, ХТ вирішують загальноосвітні завдання, а саме: читання ХТ розширює кругозір та встановлює взаємовідношення з довкіллям. Як мотивуючі моменти варто зазначити, що ХТ – це не тільки набір граматичних правил і культурологічних фактів. Читання викликає інтерес до подальшого вивчення соціокультурних фактів за межами навчального процесу. Психологічними перевагами є те, що ХТ відповідає вимогам студентів-філологів, робить процес навчання більш творчим і привабливим, підвищує самооцінку студентів.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у заданому напрямі.

Отже, проблема навчання читання ХТ перебуває в центрі уваги сучасної методики. Усі дослідження, присвячені методиці навчання майбутніх учителів англійської мови читання ХТ, можна поділити на дві групи: ті, у яких ХТ вивчається з точки зору аналізу та інтерпретації (Л. П. Смелякова, Т. О. Вдовіна, Л. Г. Кожедуб, Л. П. Рудакова), та ті, які досліджують ХТ у контексті завдань формування усного мовлення (Н. П. Андронік, В. В. Матвейченко, Н. М. Топтигіна, Н. В. Складенко, Ю. А. Петрусевич) та аудіювання (В. В. Черниш).

Ідея пріоритетності одних принципів відбору ХТ для навчання читання над іншими отримала свій розвиток у багатьох методичних дослідженнях, присвячених проблемам читання ХТ. Так, Л. Г. Кожедуб вважає провідним лінгвостилістичний принцип. Л. П. Рудакова та В. В. Матвейченко як провідний розглядають принцип наявності лінгвосоціокультурної інформації або соціокультурний аспект. Ю. А. Петрусевич головним називає наявність проблемної ситуації, а Н. М. Топтигіна – урахування усномовного потенціалу. Як вже зазначалося, Л. П. Смелякова, В. В. Черниш та Т. О. Вдовіна як основний розглядають принцип естетичного впливу на читача. Поділяє їхню позицію і Т. О. Пахомова, у дослідженнях якої розробляються методичні прийоми, які забезпечують реалізацію цього принципу не тільки при відборі матеріалу ХТ, а й самого процесу навчання читання [7].

Серед етапів традиційно визначають: дотекстовий, притекстовий, післятекстовий етапи читання ХТ, але мають місце термінологічні нюанси – дотекстовий/передтекстовий, притекстовий /текстовий етап (Л. П. Рудакова). Існує також тенденція виділення чотирьох етапів (Т. О. Вдовіна та Л. Г. Кожедуб): вступний мотиваційний; операційно-пізнавальний; контрольний-оціночний; узагальнюючий. Визначення додаткового етапу передбачено не лише розумінням ХТ, а й формуванням досвіду “спілкування” з ним, що сприяє реалізації практичної, когнітивної, емоційно-розвиваючої та виховної цілей навчання у ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андронік Н. П. Навчання майбутніх учителів англійської мови дискусії на основі автентичних поетичних творів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний університет. Київ, 2009. 24 с.
2. Вдовіна Т. О. Методика навчання майбутніх учителів іноземної мови читання англійських художніх текстів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка. Дрогобич, 2002. 282 с.

3. Вильялон Э. Х. Использование художественного текста для развития монологической речи на английском языке: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / МГПИИЯ им. М. Горька. Москва, 1986. 151 с.
4. Кожедуб Л. Г. Формування у майбутніх філологів німецькомовної компетенції в читанні на основі інтерпретації художніх текстів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний університет. Київ, 2010. 260 с.
5. Малюга О. С. Навчання професійно орієнтованого читання наукових англійських текстів студентів-магістрів аграрних спеціальностей: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний університет. Київ, 2007. 24 с.
6. Матвейченко В. В. Методика навчання усного спонтанного мовлення з використанням творів художньої літератури (англійська мова, початковий етап, мовний факультет вищого навчального закладу): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний університет. Київ, 2011. 11 с.
7. Пахомова Т. А. Изучение художественных текстов в системе профессиональной иноязычной подготовки студентов-филологов на продвинутом этапе. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. № 3 (31), Issue: 61. P. 47 – 50.
8. Пахомова Т. А. Использование художественных текстов в процессе формирования у студентов-магистрантов профессиональной иноязычной компетентности филолога. *Вісник Дніпропетровського університету ім. А. Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія*. 2015. №2 (10). С. 183 – 188.
9. Петрусевич Ю. А. Інтерактивне навчання майбутніх учителів англійського монологічного мовлення на основі художніх творів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний університет. Київ, 2014. 20 с.
10. Пирогова О. Е. Чтение художественной литературы как средство формирования языковой личности. *Вестник ТвГУ. Серия «Филология»*. 2014. № 1. С. 231 – 235.
11. Рудакова Л. П. Навчання студентів розуміння соціокультурної інформації при читанні англійської художньої літератури у вищих мовних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний університет. Київ, 2004. 25 с.
12. Склярєнко Н. К. Лінгвопсихологічні основи навчання іноземних мов. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник. Київ: Ленвіт, 2002. С. 64.
13. Смелякова Л. П. Теоретические основы отбора художественного текстового материала для языкового вуза (на материале английского языка): автореф. дис. ... д. пед. наук: 13.00.02 / Санкт-Петербург, 1993. 34 с.
14. Топтигіна Н. М. Навчання дискусії на матеріалі художніх текстів у процесі вивчення англійської як другої іноземної мови: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний університет. Київ, 2004. 22 с.
15. Черныш В. В. Обучение англоязычному чтению и аудированию с использованием аудиокниг художественных произведений (средняя общеобразовательная школа с углубленным изучением иностранного языка): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Киевский национальный лингвистический университет. Киев, 2001. 308 с.
16. Berardo S. A. The Use of Authentic Materials in the Teaching of Reading. *The Reading Matrix*. 2006. Vol. 6, № 2. P. 60 – 67.
17. Buttjes D. Teaching Foreign Language and Culture: Social Impact and Political Significance. *Language Learning Journal*. 1990. №2. P. 53 – 57.

18. Meloni C. F. Reading for pleasure: Short Novels in Academic University ESL programs. *The Journal of Imagination in Language Learning and Teaching*. 1994. Vol. II.
19. Tatsuki D. H. Repositioning Literary Texts in Language Teaching: The State of the Art. *Kobe City University of Foreign Studies*. 2015. Vol. 90.

УДК: 377.36:37.02:811.111

ЧИТАЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Пахомова Т. О., д. пед. н., професор; Пономаренко Я. С., аспірант

*Запорізький національний університет,
вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна*

paho571@gmail.com; yanaponomar17@gmail.com

У статті визначено місце читацької компетентності в системі професійно орієнтованого навчання англійської мови. Охарактеризовано такі поняття, як «іншомовна компетентність у читанні» і «професійно орієнтована іншомовна читацька компетентність». Описано особливості формування професійно орієнтованої англійськомовної компетентності.

Ключові слова: читацька компетентність, професійно орієнтований підхід, професійна освіта, англійська мова.

ЧИТАТЕЛЬСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Пахомова Т. А.; Пономаренко Я. С.

*Запорожский национальный университет,
ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина*

paho571@gmail.com; yanaponomar17@gmail.com

В статье определено место читательской компетентности в системе профессионального обучения английскому языку. Охарактеризованы такие понятия, как «иноязычная компетентность в чтении» и «профессионально ориентированная иноязычная читательская компетентность». Описаны особенности формирования профессионально ориентированной англоязычной читательской компетентности.

Ключевые слова: читательская компетентность, профессионально ориентированный подход, профессиональное образование, английский язык.

READING COMPETENCE IN THE SYSTEM OF PROFESSIONALLY ORIENTED TEACHING OF ENGLISH

Pakhomova T. O.; Ponomarenko Ya. S.,

*Zaporizhzhya National University,
Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine*

paho571@gmail.com; yanaponomar17@gmail.com

The system of training of competitive specialists in different spheres has seen a significant increase in the role of foreign languages, which have become an integral part of a specialist's professional competence. The content of the paper is devoted to the problem of teaching professionally oriented reading. It is connected with the course of English for Specific Purposes. It also deals with the improvement of reading skills and the development of reading competence in English. General research methods such as analysis of scientific methodological literature and generalization of scientists' views according to the problem were applied. Formation of professionally oriented English language reading competence in foreign methodology of teaching has been investigated. Most of the studies have focused on teaching reading in English for students and specialists of different specialties. However, the number of studies on the professionally oriented reading remains popular. Two terms «foreign language competence in reading» and «professionally oriented foreign language competence in reading» are defined. The authors of the research make an attempt to identify the peculiarities, applicable to a university and a professional lyceum, in the process of English